

Miroslav Svatoš

Vysoká škola zemědělská Praha, Provozně ekonomická fakulta, katedra zemědělské ekonomiky, 165 21 Praha 6 - Suchbát

Anotace:

Řešení konfliktu mezi základními principy fungování současného typu moderní společnosti a vizí trvale udržitelného rozvoje společnosti nelze odkládat. To předpokládá zcela zásadní změny v přístupech k úloze ekonomického růstu. Východiskem je stanovení cílů a vytvoření nových funkčních systémů v oblasti politické, ekonomické, sociální, výrobní, vědeckotechnické, mezinárodní, administrativní aj., k jejich naplnění. Předpokladem úspěchu je razantní změna v chování celého lidstva.

Summary:

Solving the conflict between the basic principles of the present type of modern society functioning and the vision of sustainable development of the society cannot be further postponed. It presupposes thoroughly fundamental changes in the approaches towards economic growth. The issue lays in setting of the aims and creating new functional systems for their fulfilment in the political, economic, social , production, scientific, international, administrative etc. sphere. A radical change in the behaviour of the whole mankind is the prerequisite of success.

Klíčová slova:

trvale udržitelný rozvoj, ekonomický růst, globální tendence, krizový stav světa, možnosti řešení

Key words:

sustainable development, economic growth, global tendencies, critical state of the world, possibilities of solution

Budoucnost českého agrárního sektoru nelze oddělit od dlouhodobých a globálních aspektů rozvoje celé ekonomiky. Úloha zemědělství při perspektivním řešení globálních problémů světa a při orientaci na cestu trvale udržitelného rozvoje je nezastupitelná.

Strategie trvale udržitelného rozvoje je výrazem pochopení globální problematiky a pochopením nezbytnosti zásadních změn, které mají komplexní charakter.

Připomeňme, že existuje zásadní konflikt mezi ideou trvale udržitelného rozvoje a prosazováním neoklasického paradigmatu ekonomie. Základním atributem trvale udržitelného rozvoje je rovnost v dispozičních právech na zdroje mezi generacemi. Tento předpoklad však není v rámci neoklasické teorie splněn, protože všechna dispoziční práva na zdroje má k užití žijící generace. Chování na základě tohoto neoklasického modelu vede nezbytně k nadměrnému využívání zdrojů a tím i k ohrožení budoucnosti celé civilizace.

Stav světa

Kritický stav světa v důsledku existence globálních problémů lze charakterizovat dvojím způsobem:

1. Ekologickou krizí dokumentovanou údaji o skleníkovém efektu, o úbytku ozónové vrstvy, o mizení tropických pralesů, o rozšiřování pouští a erozi úrodné půdy, o snížení biodiversity, o nárůstu odpadů atd.
2. Iracionálním chováním společnosti, které hrozí značné
3. nebezpečí a která je založena na principech, které blokují projevy jejího pudu sebezáchovy.

Při výčtu těchto principů nelze opomenout princip pasivní demokracie, založený na fungování politických stran, princip konzumního stylu života a konečně princip ekonomického růstu. Jejich společným jmenovatelem je snaha maximalizovat blahobyt. Uplatnění těchto principů je v příkrém rozporu s uplatněním trvale udržitelného rozvoje.

Úloha ekonomického růstu

Stávající společnost, reprezentovaná politiky, spojuje s ekonomickým růstem přinejmenším tyto tři základní funkce:

- zvýšení životní úrovně
- zlepšení situace v rozvíjejících se zemích
- základ pro řešení ekologických problémů

Z druhé strany, téměř všechny problémy společnosti jsou naopak vysvětlovány jako důsledky nedostatečného růstu.

Tato charakteristika úlohy ekonomického růstu vychází z tradičního postupu analýzy minulosti k poznání přítomnosti.

Principiálně zcela odlišný přístup, který může přinést velmi mnoho důležitých poznatků o přítomnosti, je založen na vytvoření uceleného obrazu budoucnosti. Tento postup má velké přednosti v současnosti, která je výsledkem mimořádně zrychleného tempa změn ve společnosti. Nacházíme se v dosud nejrychleji se měnícím prostředí, jakému byl člověk kdy vystaven.

To se týká v plné míře i zemědělství, které jako původní základ civilizace ztrácí převahu v jedné zemi po druhé během jediné generace. (Zemědělství jako 1. stádium hospodářského vývoje má historii cca 10 000 let, zatímco průmysl jako 2. stádium trvá pouze 100-200 let a sektor služeb - 3. stádium ekonomické periodizace se plně prosazuje v současné generaci).

Trvale udržitelný rozvoj představuje žádoucí ucelenou vizi budoucnosti, ke které je nutno hledat cesty. Základem pro naplnění tohoto záměru a důležitým úkolem současnosti je tzv: "Vzdělání pro budoucnost", které je zaměřeno na úspěšnou adaptaci v podmínkách rychlých změn.

Pespektivy neustálého růstu (ekonomického, demografického ap.) i při relativně nízkých tempech se ukazují jako nereálné, což lze ukázat na propočtech pomocí složeného úrokování.

V souhrnném kontextu to znamená, že pokračování dosavadních trendů ekonomického růstu není udržitelné. Bude nutno systematicky rozšiřovat poznatky o schopnostech adaptability člověka a cílevědomě se připravovat k přechodu na trvale udržitelný rozvoj.

Základní cíle:

- oživení růstu
- změna kvality růstu
- uspokojení základních potřeb lidstva
- zajištění udržitelné úrovně populace
- uchování a posílení zdrojové základny
- spojení ekologických a ekonomických hledisek při rozhodování

Předpoklady realizace cílů:

- politický systém, který umožňuje účast občanů na rozhodovacích procesech
- ekonomický systém, který je efektivní a podněcuje pokrok ve vědě a technice
- sociální systém, který obsahuje účinné mechanismy pro eliminaci napětí v důsledku disharmonického rozvoje
- výrobní systém, který respektuje požadavek uchování báze přírodních zdrojů pro další rozvoj
- vědeckotechnický systém, který dokáže kontinuálně poskytovat efektivnější řešení
- mezinárodní systém, který pečuje o udržitelný způsob obchodu a finanční politiky
- administrativní systém, který je pružný a má v sobě zabudován mechanismus vlastní korekce.

Uvedené vcelku nepříliš povzbudivé poznatky a jejich prezentace však mají za účel přivést lidstvo k novému zamyšlení nad rozdílem mezi budoucností, kterou bychom si přáli a budoucností, která ve skutečnosti vzniká.

Závěrem mi dovoluji konstatovat, že kvantitativní meze ekonomického růstu nejsou zásadní překážkou ekonomického a sociálního rozvoje.

Avšak je třeba mít stále na mysli, že "Prorokování je mimořádně těžké, obzvláště, když jde o budoucnost".